

ס פ ר

זכרון יוסף

(והוא)

הוראת הגאונים באכילת תרנגולים

חלק תשעו מספר נפש ישע' על מאכלות אסורות

החיבור הזה מלא וגדוש במשפטים מיושרים ומצודקים שנקראו ונשמעו בקרית חוצות ארצנו הק' מפום הבדי"צ ובראשם הראב"ד הגאון הצדיק פוסק דורנו שליט"א בעהמ"ח שו"ת מנחת יצחק, ובו ימצא המעיין דעת תורה אמיתית בענין זריקת העופות, ועוד הרבה שאלות רציניים בשדה הכשרות העומדים על הפרק היום יומית, וצרפנו בריש הקונטרס העתק מאיסור הראב"ד עם הבדי"צ שאסרו בשנה הלזו תמוז תשל"ט המכונה החדשה שמשמשים בו היום כאן בארצות הברית (אמעריקא).

חלק ג

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל „מגן שאול“ ד.האלמין ור"מ בישיבה וכולל „בית ישע“ „מכון להוראה בשחיטות ובדיקות“

בעהמ"ס: אפית המצות השלם (י' חלקים); גידולי יהודה (על הלכות יוצית); שו"ת זבחו וזבחי צדק (על הלכות שו"ב); הינוך ישראל סבא (מדריך לחינוך הבנים והבנות); מדריך לצניעות; מזוהת שלום (על הל' מזוזה); מנוחת שלום (הדרכה לכשרות); מנחת יהודה, (על חומר איסור „חלב עכו"ם“ ו„סימילאק“); נפש ישע' (על מאכלות אסורות. ה"ח); קדושת ישראל (על הלכות יהוד); וש"ס.

בלאמור הרה"ג הצ' מוהר"ר ישע' זאב גראס זצ"ל נכד השרף מסטרעליסק. ר' יעקב קאפלי חסיד, ט"ז, בית, תו"ס, רש"י, ולמעלה בקדוש עד דוד המלך עה"ש.

— ברוקלין, יצ"ו • שנת תשל"ט —
— ההכנסה מוקדשת לטובת הישיבה והכולל —

ה ת ו כ ן

- (א) דעת תורה של פוסק דורינו הגאון האמיתי רי"י ווייס שליט"א ראב"ד מקודש דעדה החרדית לכל מקהלות האשכנזים בעיה"ק ירושלים ת"ו.
- (ב) איסור חמור מהבד"צ הגדול דעיה"ק ירושלים על מכוונות זריקה החדשות שמשתמשים בו בארצה"ב לזריקות בכל העופות ביום הוולדם.
- (ג) הודעה לרבים שהוציאו חברי הביד"צ בעיה"ק ירושלים שליט"א, בענין זריקות העופות, במקום שיש חשש שיונקבו האברים הפנימיים והסימנים.
- (ד) לאפרושי מאיסורא מטעם רבותינו שרי התורה הבדי"צ שליט"א בענין רעיתות בצומות הגידן החיצוניים של העופות.
- (ה) כשרות העופות (מדריך הכשרות שבירושלים תשל"ח).
- (ו) מסירת מודעה שנתפרסם פה ארצה"ב, בקרית חוצות, בענין זריקת העופות.

ס פ ר
זכרון יוסף
 והוא
הוראת הגאונים באכילת התרנגולים

זכיתי שהגיע לידי תשובה באריכות בענין זה להלכה ולמעשה מאת ההגה"צ המפורסם הראב"ד שליט"א בעיה"ק ירושלים ת"ו, בעמח"ס שו"ת מנחת יצחק ועוד. ואפריון נמטיי' להגה"צ המפורסם שליט"א הרוצה בעילום שמו (רצונו של אדם זה כבודו) עבור טרחתו להמציא לידי תשובה זו תשואת חן חן ושכמ"ה.

- א -

בס"ד, חודש שבט תשל"ז לפ"ק פעה"ק ירושלים ת"ו. הנה מקרוב נתגלה לנו ממהזרקה הנהוג בעופות, ובקשתי את מר ישראל חרדי (מנהל מחלקת הפרמצבטיה, רשות מוסמכת יבוא, רשם תכשירים וטרננים) ליתן לי את המירע בהנהוג בזה, ואח"ז בקשתי ליתן לי בכתב פרטי השיחה, ואעתיק איזה קטעים ממכתבו כדלהלן בזה"ל. הנני כותב פרטי השיחה כפרוטוקול של הישיבה.

חיסונים

1) בתרנגולי הודו מיום שנולד האפרוח הוא מקבל חיסונים מסוימים למנוע מחלות. רוב החיסונים ניתנים בתוך שריר אבל גם יש זריקות לתחת העור, לפי הדרך הנוחה ביותר למבצע, ניתן להזריק החיסונים המיועדים לספיגה מתחת לעור, הן בבית השחי או בתוך העור של הצוואר, או מצד העורף. בעיה בתרנגולי הודו ידועה היטב.

2) תרנגולות - רגילות אין קביעות בזמני הזריקות, 3 מחלות נמנעות על ידי חיסונים בתרנגולות רגילות (כמו בהודים) והן:

(א) מחלת הניוקאסטל.

(ב) אבעבועות.

(ג) רלקת דרכי נשימה - לאדינגו-טרדאקיאטיס.

מבחינה כלכלית כל עוף המיועד לשווק מקבל זריקות הנ"ל. זמני הזריקות הם גיל יום אחד עד 4 חרשים, ובאופן כללי ניתנים החיסונים בגיל 7 ימים עד שבועיים לפעם ראשונה. לגיל חודש בפעם שניה ובגיל 7-8 שבועות בפעם השלישית.

ברוך כלל - כמו אצל הודים נותנים החיסונים על ידי כמה שיטות:

(א) דרך הפה - במזון למשל.

(ב) טיפות עין.

(ג) דיסוס (ספריי).

(ד) זריקות - בדרך כלל בשריר - אבל גם תת עורי לפי השיטה הנחה ביותר למבצע.

(ה) משחה בפי הטבעת.

בנוסף לכך, יש עוד מחלה - מחלת המאדק - שנותנים החיסון אך ורק לאפרוחים הנשארות המיועדות להטלת ביצים ובדרך זריקת תת-עורית בלבד.¹

תרנגולות אלו - שמעתי - מגיעות בסוף חיייהם לשוק גם כן.

עלי להרגיש ששיטת החיסונים היא לא עיקבית ותלויה בזמנים, שיטות עבודה בכל משק, נפוצות המחלות, דרישות השוק המקומי ודרישות השוק ליצוא. קבלתי למשל זמני חיסונים שונים במעברות שונות של משרד החקלאות - הכל לפי האזור. יש גם להרגיש שעופות לאכילה נשחטות בגיל 11-12 שבועות (3 חרשים) וכמו כן אין עוף רגיל לאכילה בשוק שהוא מעל גיל 12 חרשים.

(3) טיפול רפואי - מתן תרופות

כאן התמונה שונה לגמרי. יש בערך 500 תכשירים רפואיים רשומים על ידי השוק, ואולי חצי מהם בצורת זריקות.

אנחנו אוסרים טיפול מניעתי עם תרופות האלו (ז.א. לתת התרופות כדי למנוע המחלות באופן שגרתי), ומתירים שימושם אך ורק לרפוי - (שיש כבר המחלה).

אינני בטוח שמקפידים כל כך במשק ובשרה ואני סבור שלמרות ההנחיות שמופיעות על גבי התווית או העלון של כל תרופה, העובדים כן מבצעים מניעה וכן ניתנים זריקות של אנטיביוטיקה, למשל, כדי למנוע הופעת מחלה מסוימת במשק. מדובר פה באלפי עופות ומליוני לירות והשיקול הוא כלכלי גרידא. (א) המחלות הן בדרך כלל ברדכי הנשימה או במעיים. רדכי נתינתן הן במזון, מי שתיה או בזריקות. הזריקות הן בשרירים, תת עורי ובתוך הורידים.

(ב) יש זריקות שניתן להזריק אותן בשריר וגם תחת לעור ויש אלו שמיועדות אך ורק בשריר או אך ורק מתחת לעור.

(ג) הנחיות לשמוש מפורסמות בכל עלון ותווית של התרופה - הנחיות המאפשרות על ידי לפי הרשיון, שיוצא ממשרד הבריאות.

דוגמא של הנחיה...

- (1) „רצוי להזריק מתחת לעור בגב בין הכנפיים או בתחתית הצוואר“. (כמו - „סולמיצין“ - תמיסה להזרקה אנטיביוטי - היצור פלנטקס, נתניה. בע"מ).
- (2) „ניתן להזרקה תוך שרירית, תת עורית תוך ורידית או תוך פריטונאלית“.
- (3) „(חלל הבטן) (כמו „אנגימיצין פורטה“ - זריקה המיובאה מהולנד).“
- (4) „(חלל הבטן) (כמו „רפומיצין“ - אנטיביוטיקה המיובאת מהולנד).“
- (4) „להזרקה תחת לעור, תוך השריר לתוך חלל הבטן או באופן תוך-“

(1) ראה בחיבורינו צילום יג שפה במדינתנו נותנים זריקות לכל עופות בין העומדים לאכילה ובין העומדים לגידול ביצים.

תיקי... אין להשתמש בתכשיר להזרקה תוך ורידית! (כמו - „ד.ס.ט.“ זריקות של רפא בע"מ).

5) או כשמופיע בתכשירים לגידול בעלי חיים „להזרקה תוך שרירית ותת עורית בלבד!“

יש להדגיש שביצוע הזריקה הוא מאוד אינדיבידואלי, לפי נוחיות הפועל, הזמן, והדרישה. אם יש ברירה, למשל, בין שריר או עור, אני תמיד מזריק בעור, – ובעור העורף כי יותר נוח לי בעבודה, קל יותר כי אין צורך בהרבה כח להזריק את החומר תחת לעור, המחט יותר קצרה ולי יש שליטה יותר טובה בדרך הזאת. פועל אחר היה בוחר אולי שריר הרגל – כי יותר נוח לו. הכל לפי נוחיות המבצע, ואיזה מכשירים נמצאים ברשותו.

בגלל הבעיה שאין פקוח מלא על הפעולות במשקים מחסר כח אדם לא ידוע לנו מצב המחלות ממשק למשק ולא ידוע אם אמנם בוצעו ההנחיות הדרושות על ידי משרדי. ברור לי שמשק שסומכים עליו היה מקפיד לא לגרום לנזק בזמן טיפול רפואי – כי סכנה כלכלית כרוכה בדבר! בטוחני שאם נותנים הנחיות למשקים דתיים אין ספק שיקפידו עליהן שידריכו הפועלים בהתאם.²

סיכום:

- 1) יש להניח³ שבזמן מסויים בחיו קיבל כל עוף זריקה – הן לגידול, חיסוני או רפואי. (או טיפול מניעת מחלה).
 - 2) יש להניח שדרך הזריקות הזיתה בהרבה מקרים תת-עורית במיוחד שיש ברירה לפעול לבחור בין שריר או עור.
 - 3) בגלל העובדה שכל עוף המיוער לאכילה אין לו 12 חרשים ולא ידוע לנו אם הוא היה חי מעל שנה ספק הניקוב קיים בכל העופות ששווקים לאכילה. כמו כן כל פגוע בוושט מטריפה את העוף. (יורה דעה סימן ל"ג סעיף ה').
 - 4) במשקים שסומכים עליהם מבחינת טיפול זהיר, כשרות וכו' יש להניח שלא הביאו העופות בידי ספק והבעיה ידועה להם היטב. אין כח אדם למשרדים ממשלתיים להקפיד על כל פעולה ופעולה ולא תמיד המשגיח או המדריך הוטרנרי מגיע למקום בזמן מתן תרופות.
 - 5) באפרוחים הדרך הקלה והמעודפת למתן זריקות היא תת-עורי כי מקפידים לא לגרום נזק לשרירים הרכים והצעירים בירך או כנף (נקרוסים).
 - 6) בבעיות של שינויים בצומת הגידין לא נגעתי אבל היא בעיה נפרדת (יו"ד, סימן נ"ו סעיף ח', „דרכי תשובה“ נ"ו ס"ק ט' בעוף) וזריקה באזור זה גם יכול לפסול את העוף. עכ"ל.
- ושוב בא לפנינו בהבר"צ המנהל (רכז של הלול), ואמר בע"פ ונתן לנו ג"כ בכתב כדלהלן בזה"ל:
- 1) הנני אחראי על ענף העופות באזור ירושלים.
 - 2) לרשות האזור עומדת מעבדה לעופות ממשלתית וצוות מחסנים.
 - 3) כל העופות המיועדים לפיטום (שווק עד 12 שבועות) עוברים בחייהם 2-

2) וכן ממש כתב לנו אחד מהממשלה שבאם שירצו החרדים לא לזרוק בוודאי יציתו וישמעו לנו. ראה צילום יא.

3) וכן אישרו מהממשלה. דאה צילום י"ג.

3 פעולות היסון ע"י הצוות שלנו, אחת טפטוף בעין ואחת ערפול הנספג ע"י נשימה ופעמים משחה בפי הטבעת.

4 דק במקרים של מחלות קשות מבוצעות ע"י הצוות שלנו באזור ירושלים זריקות אנטיביוטיות עפ"י הוראת הרופאים, וזאת בבשר השוק רחוק מצמות הגידין.

5 אין מכתב זה מתייחס לגבי שלוחת ההודיים, ההפלה והרבייה.

6 כל אלה הטוענים כי מבוצעים זריקות לפטמים, אינם מעורכנים לגבי הנעשה בתחום הישובים של „מבואות ירושלים“. עכ"ל⁴.

אחרי הדברים הנ"ל פסקו הביד"צ שהעופות הנשחטות הנמצאות בחנויות ובבית כאו"א אין לאוכלה רק מתוך הרחק או לחלשים וילדים, ואח"ז נסעו איזה רבנים בעלי הוראה לברר הענינים במקומות מושבותיהם שבאיזור ירושלים ת"ג, וכפי שהיה יוצא מפי הרבני מגדלי העופות ובעלי מקצוע ורופאים הממונים ע"ז שבאיזור הנ"ל קרובים המה לרבני האחראי על ענף העופות, דק בשני דברים עקריים שהמציאות אחרת, א) שבאים יש מחלה וכיוב"ז לא דק הצוות בעלי המקצוע מבצעות הזריקות אלא ישנם בעלי משק מבצעים בעצמן את הזריקות, ולא רק ע"י גדולים אלא לפעמים גם ע"י בני י"ג י"ד שנים, ב) שלא דק ברגל מזריקים, אלא אף במקומות אחרים שבגוף, שבאם יכשלו ידיהם במלאכתם אפשר להגיע לחלל הגוף, ויש לחוש לנקיבת איברים הפנימיים והסימנים.

והנה כיצא בזה כתבתי בספרי (ח"ב סי' ס"ז) בענין הזריקה לסדר העופות כרי שיתפטמו, שהיו עושים בעורפם, ונתברר שכ"פ איתרע חזקתם, דנעשה שלא במקומם, ויש לחוש לנקיבת הסימנים, והבאתי שם את דברי החת"ס בתשו' (חיו"ד סי' כ"א וקכ"ב) וסיימתי שם לאסור, מטעם שהרבר נמסר לכל המתעסקים בזה, וכל אחד עושה בהנראה בעיניו אשר יש לחוש כנ"ל, ובאשר שכעת נתעורר עוד השאלה ועל הכלל כולו יצאה שכל העופות נכנסו למקום הספק כנ"ל, אמרתי אשנה פרק זה.

הנה הפד"מ (יור"ד סי' מ"ו שפ"ד סק"י) כתב וז"ל: כתב כנה"ג בהגהות ב"י אות ט' שהחכם מהר"י אבודרי ז"ל אסר תרנגולים מסורסים שיש לחוש לנקיבת המעינים והכנה"ג השיב והוי ס"ס שמא עברו עליהם י"ב חרש, ושמא לא ניקבו הבני מעיים, ואני אומר ס"ס כזה לא שמענו מעולם גרדע משם אונס חר הוא ול"ה ס"ס כלל, ומ"מ העולם אין נוהרין רמאחד שהוא אומן בקי הוא בכך ורואה שלא יגיע כלל לבני מעיים וא"צ להמתין י"ב חרש מעת הסירוס עכ"ל.

והנה החת"ס שם (חיו"ד סי' כ"א) לענין הקזה שעושין הרופאים בגיד שבצואר כתב דהן אמת נכון הרבר דמסבדא י"ל דאומן בקי באומנתו ולא פגע ולא נגע בסימנים, כמו שהעיד הפמ"ג (סי' מ"ו) על מנהג היתר במסורסים, וק"ו דהרי הסירוס מסור לכל כפדי וכפרי בשלו, מכש"כ הכא דצריך רופא מומחה להקזה, ועוד כיון שקושד חבל בצואר עד שיראה פליטה גיד עורך הרופק הו"ל כתפס הקנה, וגם באשר מיעוט המצוי בבהמות ורובם של אותם המיעוט שיש

4 כאשר הבאתי בפנים המכתבים ממשרדי הממשלה וכו' אינו דומה ארצות הברית וקאנאדא לארצנו הקדושה. פה במדינתנו הטיפול הוא אחר והזריקות באות בכל עופות (וראה לעיל בספרי בארוכה).

בהם רושם הקזה וחיים לפנינו ש"מ האומנים בקיאים, אך אין להודות מסבדא בלי דאי' עכ"פ מפוסקים ראשונים, יש להוכיח ממדרכי (פ"ב דחולין סי' תר"ו) דדוקא ע"י שתפס הסימנים לשוחטם ואז אפשר ע"י נדנדו נפדרים והקדים הושט לקנה, אבל זולת זה אין הושט סמוך לעור, כי הושט בין קנה למפרקת, מכ"ש הכא בנידון שלפנינו דליכא למיחש למידי, ואיכא נמי כל הנ"ל רחזי לאיצטרופי להיתידא עכת"ד.

והנה אף דמדרכי הפמ"ג מוכח דאף היכא דל"ש משום דברי המדרכי יש לסמוך על מעשה האומן, יש לומר דדוקא מחשש נקיבת הסימנים ונקיבת הושט נבילה, ויש חזקת איסור, ויש לומר סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה וכמבואר בפוסקים מזה לכן הצריך הח"ס ג"כ לצידוף דברי המדרכי, אבל היכא דל"ה נבילה יש להקל גם בלתי דברי המדרכי.

אמנם החת"ס להלן (בסי' קכ"ב) ברבד האויות הפטומות, שמדרך הערלים המוכרים לתחוב במחט כמה פעמים חתת הכנף, כדי להצכות מקומו שידיאה עבה מחמת שומן, אם יש לחוש לכל האחים משום ניקב הדיאה שהיא נחבא בין הצלעות, וכתב ע"ז החת"ס, דבלי ספק שרוב ודובא רדובא של העושים כן אינם מגיעים במחט להצלע, כי אין הגוי שוטה ואינו עושה כן דק להשביח מקחו, ותוחב בעליונו של עור לבר, וא"כ נהי דאי ניכר האווא שנעשה בה כן אזי צריכה בדיקה בלי ספק, וק"ו מנשבר הגף סמוך לגוף, ואפי' החולקים שם יודו הכא דיש הדיעותא לפנינו שנתחב באותו מקום שיש לחוש שנגע בריאה, ואפי' יאמר בדי לי שלא נגעתי לא מעלה ולא מודידין לענין זה מתרי ותלת טעמי, שהרי פסול להעיד, ומכ"ש באיסור תורה, ויש לו הנאה מינייהו, ועוד אפי' ישראל לא מהימן היכא דהוי' מילתא דלא דמי' עלי, זולת מה דישדאל מוזהר על הטדיפות בודאי דמי' עלי' להשגיח שלא להטריף ומהימן לומר בדי לי שלא נגעתי, ועוד מי יוכל לומר בדי לי וכי עיניו שם, ואולי פעם אחד נרחה ידו לפניו מן הצלעות, על כן כל אווא שדאינו, או אנו מכירים בסימנים שנתחב לה מחט, אסודה באכילה בלא בדיקה, וכיון שאין אנו בקיאים בבדיקה תאסד, אמנם למיחש מסתמא להכי, לא נדאה לי, כיון דהרוב אינם עושים, והעושים ותוחבים במחט, מ"מ רובם אינם נוגעים בריאה ובצלעות כלל, אלא זו בחזקת היתד עומדת משנולדה דכשרה נולדה, ואפי' לילך בתוך ביתם או מקום שעומדים שם ביומא דשוקא דהו"ל קבוע, וידעינן בודאי שיש ביניהם מי שעושה כן, מ"מ מותר ליקח בסתם, אם אינו יודע בודאי שזאת האוזה נתחבה, ולא שייך קבוע לבטל דוב, אלא היכא דצדיקים דובא דאיתן קמן כגון ט' חנויות, משא"כ דוב בהמות כשרות, זה הדוב לא מתבטל ע"י קבוע, וזה בדור אצלנו, גם כי יש ס"ס אע"פ שהוא גדוע שאינו יכול להתהפך ושם אונס חד מצטרף לכל מה דאמרו, היכא דאיכא צדדים להתיד מצטרפים אפי' ס"ס גדוע, כמ"ש הד"ן גבי שוחט ונמצאת פגומה, וכן מוכח ממתני' (ד"פ האשה) וכו' מ"מ כיון שהאשה בחזקת טהרה מועיל לה ס"ס כנ"ל, ומ"מ אם מיעוטא דשכיח שם כל בעל נפש יחוש ויבדוק, עכ"פ כמו במכה חתת הכנף, ויכול לסמוך על בדיקתו בענין זה, אבל בלא בדיקה לא יאכל היכא דשכיחא, דלא גרע מדיאה וושט דצדיק בדיקה משום מיעוטא דשכיח עכת"ד.

והנה כפי מה שכתבנו לעיל דמה שהצריך (בסי' כ"א) דברי המדרכי הוא דק משום דנקיבת הושט נבילה, וזה לא שייך להחשש (בסי' קכ"ב) לנקיבת הדיאה,

ומ"מ החמיד היכא דידיענין בתחב באותו מקום, ואף די"ל דבהא (בסי' קכ"ב) גרע משום שנאסר לכל ולא למומחה דוקא, מ"מ הרי הביא (בסי' כ"א) את דברי הפמ"ג להקל בסידוס אף דנמסר לכל כפרי וכפרי, ושוב דאיתי בסי' ליקוטי הערות מידידי הגאון מוה"ר ישכר רוב גאלרשטיין שליט"א (חיו"ד סי' קכ"ב) שהביא מרבדי האחרונים שהעידו בסתירת החת"ס בזה, ושפיר העיר הגאון הנ"ל שם שהתשובה (בסי' כ"א) שנכתבה בשנת תקפ"ח קרוב לשלושים שנה אחרי שכתב התשובה (בסי' קכ"ב), וכנראה שרק אח"כ דאה החת"ס ז"ל את דברי הפמ"ג בסידוס ועפי"ז, צידד להקל שם גם בהקוה עיי"ש.

אמנם גם דברי החת"ס שם (בסי' קכ"ב) כשלעצמן צ"ב, דכיון שכתב דרובא של העושים אינם נוגעים במחט להצלע, הרי זה לא גרע ממה דכתב בכר"פ (סי' נ"א), על מה דאיתא בשו"ע שם קוץ או מחט שניקב לחלל, דאבל בספק אם ניקב לחלל הו"ל ס"ס ומותר, והיינו ספק שמא לא הגיע לחלל, ואם הגיע שמע לא ניקב אברים הפנימיים, ומטעם זה דהרי דומה ממש לספק על ואת"ל על שמא לא דרס, וכמ"ש בזה בסי' חכמת אדם (בינת אדם סי' י"ז), ודק בצואר יש להחמיד דבסימנים הוי ספק בשחיטה, אלא די"ל דמ"מ אפי' בס"ס היכא דאפשר לברר צדיכים לברר עכת"ד, וא"כ צ"ע כיון דאם בספק השקול אם הגיע לחלל אם אי אפשר לברר מותר משום ס"ס, א"כ מכ"ש היכא דאיכא רובא ולא הגיע לחלל כנידון החת"ס, בודאי היכא דא"א לברר כשר, ואמנם החמיד החת"ס מטעם דאין אנו בקיאים בבדיקה עיי"ש.

אולם בסי' רע"ת (סי' כ"א אות ג') הביא משו"ת משיבת נפש (סי' כ"ח) ברין פרה שהי"ל מכה נגד החלל, ובועה גדולה בולטת מהעור, ואח"כ נפתחה המכה ויצא דם ממנה, וא"א לירע אם הגיע הנקב לחלל, או שמא המכה רק בין עור לבשר, וגם לא נודע אם ע"י חולי או ע"י נגיחת קרן, ובעל הפרה עני ומתפרנס מחלבה, יש להתיר החלב כיון דלא נודע אם הוחל מעשה הטורף עיי"ש. ובוזה כתב שם במי הרעת דבכה"ג יש להתיר החלב בהפ"מ לצורך עני, כיון דבחי"י א"א לברוק, ש"מ הא זולת זה, א"א להתיר, אף דיש גם ספק אם הגיע לחלל, ושם בקונטרס אחרון, הביא מה שנשאל לתמוה על תשו' משיבת נפש הנ"ל, מרבדי הכו"פ הנ"ל, שכתב בפשיטות דבספק לא הגיע לחלל הו"ל ס"ס ומותר, וכתב דהכו"פ אול לשיטתו שהעלה בריני ס"ס דא"צ לברורי, וגם הכריע כרבדי הרמב"ם דספיקה דאו' לחומרא דק מדרבנן, ולכן כל ס"ס הוא דק מדרבנן משא"כ לדין עיי"ש, ובשו"ת שו"מ מהר"ג (ח"ג סי' ק"י) כתב דכל שהי' יכול להגיע עד החלל נקרא הוחל מעשה הטורף עיי"ש, וי"ל דכן ס"ל להח"ס וסיעתא לרבדיו מנשבר הגף כמ"ש כנ"ל, ובאמת צריך ליישב להתיר בספק הגיע לחלל, דמאי יגרע מנשבר הגף דג"כ ספק הגיע לחלל, ספק ניקב הריאה וצ"ע.

אמנם נראה דברור"ד יש לרמות למש"כ החת"ס שם (סי' קכ"ב) אח"כ, דבסתמא אין למיחש להכי מכל הנו טעמי המבוארים שם כנ"ל, כיון דבאף אם יש להם מחלה שמזדיקים דק בשוק למעלה מצוה"ג דאין לחוש לאיברים הפנימיים, וגם בודאי המזדיקים במקום אחר, מ"מ רובם אינם נוגעים באיברים הפנימיים ובסימנים, דמרקדים לזרוק תחת העור כמו ההוראה שלהם, וביש ספק אם הזריקו במקומות חוץ מברגל, שוב שייך מש"כ החת"ס דיש להעמידם על חזקת היתר, ומותר לקנות ממקום הקבוע, אפילו ירעינן בודאי שיש ביניהם

מאותם שנזרק בהם במקומות החשש איברים הפנימיים, כיון דלא ידעינן בודאי שנזרקו באותם שלוקחים מהם, בצידוף הס"ס דלמא לא נזרקה בהם במקום החשש, דלמא לא הגיע לחלל, ודלמא לא ניקבו האיברים הפנימיים והסימנים, ואף דבחשש סימנים יש חזקת איסור דהוי נבילה כנ"ל, מ"מ יש לצרף דברי המרדכי שהביא החת"ס (סי' כ"א) כנ"ל.

אולם כיון שכתב החת"ס שם דמ"מ אם הוא מיעוטא דשכיח שם כל בעל נפש יחוש ויבדוק עכ"פ כמו במכה תחת הכנף, ויכול לסמוך על בקיאתו בענין זה, אבל בלא בדיקה לא יאכל היכא דשכיחא דלא גרע מדריאה וושט דצריך בדיקה משום מיעוטא דשכיח עכ"ל. ומכ"ש דשייך כן היכא דידעינן בודאי דנזרקו, אף די"ל דלמא נזרקו שלא במקום החשש, מ"מ בודאי יש לחוש בזה מטעם מיעוטא דשכיח, ואף דהחת"ס כתב דבבדיקה זו בקיאי, אך שם החשש רק בריאה, אבל בנד"ד אם צריך בדיקה, היו צדיכים לברוק כל האיברים הפנימיים וגם הסימנים, ודבר זה חוץ שבזה בודאי אין אנו בקיאים וגם הוא דבר שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו, לכן החלטנו להשתדל לסדר שלא יביאו לעירנו עה"ק ת"ו רק מאותן העופות של"ה עליהן מחלה, ולא נזרקו כלל (ואף במקום אחד שנתגלה לנו שזורקין אף בכה"ג) אבל נחברד שזורקין רק בשוק למעלה מצוה"ג ויאכלו ענוים וישבעו.

תבוא לדינא בעופות המגדלים לפיטום-לאכילה אשר אינם מניחים אותם לחיות י"ב חודש, ואף לא להטלת ביצים, ול"ש בזה הצירוף של החת"ס מה שרואים אותם חיים לפנינו, לכן יש לחלק דינם לשלשה כדלהלן:
(א) אותם שידועים שהזריקו בהם במקום שיש לחוש לנקיבת איברים הפנימיים ומכ"ש אם יש לחוש לנקיבת הסימנים, אין להחזירם.⁵
(ב) אותם שאינם ידועים אם הזריקו בהם ובאיזה מקום הזריקו מעיקר הדין יש להחזירם.

(ג) לכתחילה יש לרדק לקנות מאותם שידועים שלא הזריקו בהם כלל, או שידוע שהזריקו בהם רק בשוק למעלה מצוה"ג וכנ"ל.⁶

אחרי כותבי כנ"ל באו הרופאים הממונים על ההדרכה של גידול העופות באיזור ירושלים והבטיחו שלפני איזה שבועות נתנו הוראה שמאותו זמן והלאה לא יזרקו בשום מקום רק ברגל למעלה מצוה"ג, ויש לנו לעמוד על המשמר אם למעשה עושים כן, ועד שיתברר לנו אמיתתן למעשה אין לשנות מהנוכח.

יצחק יעקב ווייס
דאב"ד פעה"ק ת"ו

(5) וכבר כתבנו ובררנו היטב לכל מי שרוצה לראות האמת שבארצות הברית זורקים בעורף כמעט למאה אחוז מן כל העופות, אז בודאי חל דינו של אדמו"ר הרה"ג הראב"ד שליט"א.
(6) חז"ל הדגישו לנו דאיכא דרכא אחרינא אסור לנו לילך במקום מסוגל להפגש בו בדבר האסור, ולכן אם העידו האינים יהודים הממשלתיים שיעמדו לימין דינו לתמוך אותנו, אך ורק כאשר נשאל ובמענה לשון יקיימו - בלי הוצאת אף כסף משהו - שלא יזרקו כלל וכלל, איך נחריש פה ונעמוד מן הצד ונרצה לצאת אך ורק בועקתנו השמימה להציל את בית ישראל מחבליהם. למה נגרע מבלתי אכול בשר עופות? יבקשו הרבנים הגאונים שליט"א, העומדים על משמרתם הקודש כמפקחים על עניני הכשרות של הארגונים השונים, ויצוו להקציבים והבתי עופות שלא יקנו אך ורק מאותם מגדלי העופות באזוריהם שהבטיחו שלא זרקו. וכן יעמדו על המשמר הרבנים הגאונים שליט"א לצאת מפעם לפעם לבקר בהיכלו - בבתי מגדלי העופות - לראות אמיתות הדברים, ואולי גם להעמיד שם משגיחים המימים להשגיח על זה באופן היותר נעלה.

תשובה לבעלי המדגירות והמשקים בארץ הקודש

אחרי שנודע מתוך מעקב ופקוח מתמיד של ועד השחיטה המהודרת שע"י בד"צ העדה החרדית בירושלים על העופות המגיעות לירושלים בעניני הזריקות שמזריקים את העופות כמה פעמים לפני שיווקם החל מיום פקיעת הבצים, נודע כעת כי פרץ מחלה גם בלולי המושבים שבפרוודור ירושלים שהם המשווקים העיקריים לירושלים וכי ניתן הוראה מהרופא הויטרינרי הממונה ע"כ להזריק את האפרוחים ביום הפקיעה.

מדרגת מושב, "צובא" שהיא המספקת העיקרית של אפרוחים לרוב ישובי פרוודור ירושלים הביאה לצורך זה מכונת הזרקה חשמלית מארה"ב והתחילו להזריק את האפרוחים לישובים הנגועים במחלות, כבר ביום פקיעתם.

הגאון הראב"ד שליט"א בלוי שנים ממוצ"י העדה החרדית והמפקח על הכשרות הרב א. א. שיינברגר ור"מ ויסמנדל יצאו למושב, "צובא" לעמוד מקרוב בעת ההזרקה בכדי לקבוע סדרים ופקוח שלא יהיה ח"ו שום חשש לכשרות העופות.

והתברר, כי האפרוחים העומדים לפיטום (למאכל) נעשה ההזרקה בשוק למעלה מחציו העליון, ולכאורה אין חשש שצומת הגידין נפגע ע"י הזרקה זו. האפרוחים המיועדים לגידול להטלת ביצים או לרבייה, ההזרקה נעשה בעורף, בצד שיש חשש שהסימנים נפגמים ע"י זה (ההזרקה היא באותה מכונה חשמלית בחוספת חלק).

כעבור כמה ימים שוב יצאו הגאון רבי ישראל משה דושינסקי שליט"א חבר הביד"צ עם הרב יעקב בלוי והרב מאיר ברנדסדורפער והרב י. י. סופר שליט"א בלוי המפקח הנ"ל למדגרת, "יפה הוד" השייכת לקיבוץ יבנה לבקר מקרוב ולאבחן הסירוד לזריקת האפרוחים ביום הפקיעה, האחראים במדגרה ביקשו מהרבנים אחרי שבזמן האחרון מגיע תלונות מבעלי משקים שזריקות בשוק אפילו למעלה מחציו גורמת לצליעת העופות וגם זה לא מחסן באופן יעיל, ע"כ מבקשים אישור לאפשר להזריק בעורף שיהיו מחוסנים היטב נגד מחלות וגם תפוקת העבודה בשליש הזמן, הצענו להרכיב את החלק על המכונה ולהזריק בעורף לנסיך עם חומר של דיו כחול בכדי לאבחן בדיוק באיזה מקומות מגיע המחט הפועל בכוח חשמלי, הם קיבלו את ההצעה והורו לעוברות במכונה הזריקו כעשרים אפרוחים ראינו בהזרקה וגם אחרי ההזרקה צבע של הדיו

זכרון יוסף

יא

שהגיע לצדדי הצוואר וגם בחוץ ע"י הסימנים ולאחדים מהם יצא הצבע דרך הפה לחוץ זה אחד הסימנים שפגע בתוך הסימנים.
הבאנו האפרוחים לבית הראב"ד ובדקנו ביחד עם הראב"ד שליט"א כל אפרוח לחוד.

סוכם ע"י הראב"ד והרבנים שליט"א להשיב ולהודיע לבעלי המרגירות שאסור להזריק בכל שטח הצוואר והעורף שיש חשש רציני לנבילות רח"ל כי זה בגדר מיעוט המצוי.

וע"ד העופות הפיטום (למאכל) שמזריקים בשוק, סוכם שהעופות המובאות עבור השחיטה המהדרת שע"י העדה החרדית שישווק העופות לכתחילה בלי שום זריקות לא ביום הפקיעה ולא בימי מחלה ר"ל.
אמנם במקרה של מחלות שיהיה הוראה מהרופאים להזריק ביום הפקיעה יקיים פיקוח ביום הפקיעה שיהיה אך ורק בשוק מחציו ולמעלה שלא יהיה חשש פגיעה בצומת הגידין וגם אלו שלא היה אצלם מחלה.
וע"ז חתמנו שמינו ביום שהוכפל בו כי טוב לסדר כי ברוך הוא ח' תמוז תשל"ט

נאום: ישראל משה בלאאמו"ר הגה"ק מהרי"צ זצוק"ל דושינסקי

נאום: אברהם אהרן שיינברגר, מפקח על הכשרות

נאום: מאיר בראנדסדארפער

נאום: יעקב יחזקי" סופר

נאום: יעקב פישר

אחרי שהיה למראה עיני כל השאלה הזאת בענין האפרוחים הוצאנו לפסוק למעשה לבעלי המדגירות והמשקים שאסור להזריק בכל שטח הצוואר וצדדיה ובעורף כי חשש רציני לנקיבת הסימנים שזה בגדר מיעוט המצוי כנ"ל.
וע"ז חתמתי שמי לאיזור ביום הנ"ל

נאום: יצחק יעקב ווייס ראב"ד פעה"ק ת"ו

זכרון יוסף

בעדה"י

ת ש ר ב ה

ל כ ע ל י ה מ ד ג י ר ו ת ו ה מ ש ק י ס כ א ר ז ה ק ר ד ש

אחרי שנודע מתוך מעקב ופקוח מחמד של ועד השחיטה המהודרת ש"י בד"צ העדה החרדית בירושלים על העופות המגיעות לירושלים בעניני הזריקה שמזריקים את העופות כמה פעמים לפני שיוקם החל מיום פקיעת הבצים, נודע כעת כי פרץ מחלה גם בלולי המושבים שבפרוזדור ירושלים שהם המשוקים העיקריים לירושלים וכי ניהן הוראה מהרופא הויטרנרי הממונה ע"כ להזריק את האפרוחים ביום הפקיעה.

מרגרה מושב "צובא" שהיא המספקה העיקרית של אפרוחים לרוב ישובי פרוזדור ירושלים הביאה לצורך זה מכונת הזרקה חשמלית מארה"ב והתחילו להזריק את האפרוחים לישובים הנגועים במחלה, כבר ביום פקיעתם.

הגאון הראב"ד שליט"א בלוי, שנים ממוצ"י העדה החרדית והמפקח על הנשרות הוב א.א. שיינברג ור"מ ויסמנדל יצאו למושב "צובא" לעמוד מקרוב בעת ההזרקה בכדי לקבוע סדרים ופקוח שלא יהיה ח"ו שום חשש לכשרות העופות.

והתברר, כי האפרוחים העומדים לביטוח (למאכל) נעשה ההזרקה בשוק למעלה מחציו העליון, ולכאורה אין חשש שזכוח הגידול נפגע ע"י הזרקה זו.

האפרוחים המיועדים לגידול להטלה ביצים או לרבייה, ההזרקה נעשה בעורף, בצד שיש חשש שהסימנים נפגמים ע"י זה (ההזרקה היא באותה מכונה חשמלית בחוספת חלק).

כעבור כמה ימים שוב יצאו הגאון רבי ישראל משה דושינסקי שליט"א חבר הביד"צ עם הרב יעקב בלוי והרב מאיר ברנדסרופער והרב י.י. סופר שליט"א לזריקת האפרוחים למדגרת "יפה הור" השייכת לקיבוץ יבנה לבקר מקרוב ולאבחן היסודות לזריקת האפרוחים ביום הפקיעה, והאדריים בכדגירה ביקשו מהרכנים אחרי שבזמן האחרון מגיע תלונות מבעלי משקים שזריקת בשוק אפילו למעלה מחציו גורמת לצליחת העופות וגם זה לא מחסן באופן יעיל, ע"כ מבקשים אישור לאפשר להזריק בעורף שיהיו מחוסנים היטב נגד מחלות וגם תפוח העגבדה בשליש הזמן, הצענו להרכיב את החלק על המכונה ולהזריק בעורף לניסיון עם חומר של זיו כחול בכדי לאבחן בדיוק באיזה מקומות מגיע המחס הפועל בכוח חשמלי, הם קיבלו את ההצעה והורו לעובדות במכונה והזיקו כעשרים אפרוחים ראינו בהזרקה וגם אתרי ההזרקה צבע של הדיו שהגיע לצדדי הצוואר וגם בחוף ע"י הסימנים ולאחרים מהם יצא הצבע דרך העה לחוף וזה אחד הסימנים שפגע ב**הגדר** הסימנים.

הבאנו האפרוחים לבית הראב"ד ובדקנו ביחד עם הראב"ד שליט"א כל אפרוח לחוד. סוכס ע"י הראב"ד והרבנים שליט"א להטיב ולהודיע לבעלי המדגירות שאסור להזריק בכל שטח הצוואר והעורף שיש חשש רציני לנבילות רח"ל כי זה בגדר מיעוט המצוי.

וע"ז עומדת הפיסוס (למאכל) שמזריקים בשוק, סוכס שהעופות המובאות עבור השחיטה המהודרת ש"י העדה החרדית טישוק העופות לכתחילה בלי שום זריקות לא ביום הפקיעה ולא בימי מחלה ר"ל.

אמנם במקרה של מחלה שיהיה הוראה מהרופאים להזריק ביום הפקיעה יקיים ביקוח ביום הפקיעה שיהיה אך ורק בשוק מחציו ולמעלה שלא יהיה חשש פגיעה בצופח הגידול וגם אלו שלא היה אצלם מחלה.

וע"ז חתמנו ביום שהוכפל בו כי טוב לסדר כי ברון הוא ה' תמוז תשל"ט

נאם: *אברהם אהרן לייבושיץ* נאם: *אברהם אהרן לייבושיץ* נאם: *אברהם אהרן לייבושיץ*

אחרי שהיה למראה עיני כל הטאלה הזאת בענין האפרוחים הוצאנו לכסוק למעשה לבעלי המדגירות והמשקים שאסור להזריק בכל שטח הצוואר וצדדיה ובעורף כי חשש רציני לנבילה הסימנים שזה בגדר מיעוט המצוי כנ"ל.

וע"ז חתמתי שמי לאישור ביום הנ"ל נאם: *צבי הירש* נאם: *צבי הירש* נאם: *צבי הירש*

מטעם רבותינו שרי התורה הבד"צ שליט"א

הודעה לרבים

אחרי שביקרו מהרבנים שליט"א בכמה ישובים, במקומות שמשם משווקים עופות החיים למאכל בירושלם

החלטנו כי העופות החיים העומדים לפיטום (למאכל)

שהגיעו לירושלם מותרים באכילה.

פרט לתרנגולי הודו שהודעתנו הראשונה קיימת.

והיות שכאשר ישנם מחלות אצל העופות עושים להן זריקות אף במקום שיש חשש שעיי"ז ינקבו האיברים הפנימיים והסימנים.

ע"כ העמיד ועד השחיטה מטעם הביד"צ, פיקוח וביקורת על איזה מקומות שאין על עופותיהן חששות הנ"ל, ויביאו הפרטים לידיעת הציבור.

והשי"ת ישמרנו ממאכלות אסורות

מקום החותם הבד"ץ
של העדה החרדית

ז' שבט תשל"ז

לאפרושי מאיסורא

על דבר הריעותא המצויה בצומת הגידין החיצוניים של העופות שהליחה הטבעי שבין הגידין מתקשה כמין גלד לבן, שהוכתה לבנוניתו אדוק על הגידין ובין הגידין, ושכיח מאד שהגידין בעצמם הם ג"כ לקוים, או שנפסקין לגמרי, (הן הגיד העב ורחב שמתחת העור הן שאר גידין הקטנים שבין גיד העב ובין העצם) והוא ניכר מבחוץ כמין גבשושית קשה, לפעמים בולט הרבה ולפעמים רק מעט, ולפעמים משתנה גם המראה מבחוץ למראה אדמימות או כחול או ירוק.

אשר על כן הננו להזהיר שעל כל שינוי כל דהו שימצא במקום צומת הגידין שלא להעלים עין מזה ולעשות בזה שאלת חכם כדי שלא להכשל באיסור טריפות ח"ו.

ולהשומעים ינעם ותבוא עליהם ברכת טוב.
וע"ז באעה"ח הביד"צ דפעה"ק ירושלים ת"ו.

(מקום החותם)

כשרות העופות

גם השנה המשכנו לעמוד על משמרת כשרות העופות, הן על העופות החיים בעיני הזריקות בעופות שכידוע מזריקים את עופות-הפיטום המיועדות למאכל כחיסונים מפגיעת מחלות, וגם כאשר נפרץ בהם מחלה ר"ל, בפרוזדור ירושלים — המקור העיקרי שמשם מגיעים העופות לירושלים — הוקם צוות מטפלים בחיסונים העושים זאת רק בטפטוף בעינים או ע"י ריסוס, ובמקרה של מחלה מזריקים את העופות רק ע"י הצוות המיוחד לכך, המקבלים הוראות מרופא שומר תו"מ, העופות מקבלים את התרופות עפ"י רוב רק דרך הפה במי השתיה, ורק בהתגברות המחלה ח"ו הם מקבלים זריקות ע"י צוות זה, המדקדים להזריקם בשוק.

כל זה לתקנת השוק בכלל, אולם עבור השחיטה המהודרת של העדה החרדית אין מקבלים כלל עופות מזרקים אפילו אלו שהוזרקו ע"י המומחים בשוק, ועדת פקוח תמידית ומיוחדת מטעם ועד השחיטה מפקחת על זה.

לגבי עופות להטלה ורבייה או אלה הנקראים "רוק", אין שום פקוח מאתנו בעיני הזריקות, ואלה אינם מתקבלים כלל למחלקה של השחיטה המהודרת שלנו.

על תרנגולי הודו, הפקוח הוא מסובך יותר בהיות כי מזריקים זריקות, תיכף ביום הפקיעה, ע"י מכונה! ההוראות מטעם הבד"צ הם שיזריקו למעלה מחציו של השוק בכדי שלא ייפגע צומת הגידין, אמנם כמעט שאי אפשר לגדלם עד השיווק מבלי שיצטרכו לזריקות נוספות בעת הגידול, ולפיכך רק לעיתים רחוקות נמצאים הודיים במחלקה של השחיטה המהודרת שלנו.

חברי הביד"צ שליט"א ומוצ"י עדתינו, מבקרים לעתים קרובות בבית השחיטה לעמוד מקרוב ולפקח על ביצוע ההוראות הבד"צ על סדרי מהלך השחיטה שיהיו לפי כל ההידורים בכשרות, ההוראות כוללות: זמני השחיטה, — שלא יתחילו לפני הזמן שהוקבע ולא כמו שנפוץ רח"ל שמתחילים לשחוט מחצות לילה בשעה שהשוחטים לא רגועים ומוכנים כראוי, מהלך השחיטה — שלא ימהרו במעשה השחיטה. בדיקת והחלפת הסכינים — ע"י בודק סכינים קבוע העומד כל זמן השחיטה ומחליף הסכינים כל 10—12 עופות. קפידה על ז' אמות לפני השחיטה מחשש לריסוק אברים, מנוחה קצרה של השוחטים בין שחיטה לשחיטה, ועוד.

ראשי ועד השחיטה מפקחים בקביעות על מלוי הוראות אלה.

יבואו על הברכה המדקדקים לעמוד בעצמם בעת שחיתת עופר-
תיהם.

מזמן לזמן נאלצים אנו לפרסם שוב ושוב האיסור שיצא הגבד"צ
על העופות קפואים, הבאים ממשחטות בהכשרים שונים, כי לדאבונו
מתרבים מפעם לפעם הפרצות בכשרות השחיטה במשחטות, וכיום
ישנם משחטות השוחטים כבר עשרות אלפים עופות ליום במשך כמה
שעות, העופות נעות במהירות על סרט נע, והמכשולים מתרבים רח"ל.

מדריך הכשרות תשל"ח
שע"י העדה החרדית
פעיה"ק ירושלם ת"ו

- 1 -

עדיין עסוקים אנו באותו ענין בא לידי מודעה שנתפרסם פה ארצות
הברית בקרית חוצות מרב גדול אחד בעל הוראה מובהק ויר"ש מרבים,
ובעמ"ח ספרים נכבדים, ובו מראה הרב הנ"ל גדול זהירותו ואחריותו על
המאכלים הנאכלים ע"י, ולעומת מה שנתברר בענין זריקת העופות כנ"ל,
נרתע הרב הנ"ל למאוד, ומצא לנכון למהר ולהדפיס מסירת מודעה שאין
עליו אפ"י אחריות כ"ד מכל הנעשה בהעוף מיום הוולדו עד שחיתתו,
ולחיבת הקודש אעתיק הדברים ככתבם וכלשונם.

קהל חסידי בעלז-וויליאמסבורג

מיר טוען פארשטענדיגן, אז די השגחה פון הרה"ג אב"ד דקהלתינו
שליט"א, אויף אונזערע עופות - זענען נאר פון התחלת השחיטה ביו לאחר
המליחה והדחה. - נישט אויף וואס עס איז אדורך אויפ'ן עוף פונעם געבוירן
ביזן שחט'ן.

ההנהלה

(דער איד. פרייטאָג, פרשת במדבר תשל"ט)

ת. ו. ש. ל. ב. ע.